

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

АПШАЙ ФЕДІР ВАСИЛЬОВИЧ

УДК 378.147:004.032.6:37.011.3-051:78

**ФОРМУВАННЯ ІКТ-КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ
ГАЛУЗІ «КУЛЬТУРА І МИСТЕЦТВО»**

13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

Автореферат дисертації
на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Рівне – 2021

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано в Рівненському державному гуманітарному університеті, Міністерство освіти і науки України.

Науковий керівник: доктор педагогічних наук, професор
ВОЙТОВИЧ Ігор Станіславович,
Рівненський державний гуманітарний університет,
завідувач кафедри інформаційно-комунікаційних
технологій та методики викладання інформатики.

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, професор
ГОРБАТЮК Роман Михайлович,
Тернопільський національний педагогічний
університет імені В. Гнатюка,
завідувач кафедри машинознавства і транспорту;

кандидат педагогічних наук
СІГЕТІЙ Ігор Петрович,
Закарпатський інститут післядипломної
педагогічної освіти,
доцент кафедри природничо-математичної освіти
та інформаційних технологій.

Захист відбудеться 29 вересня 2021 р. об 11.00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 47.053.01 у Рівненському державному гуманітарному університеті за адресою: 33000, м. Рівне, вул. С. Бандери, 12.

Із дисертацією можна ознайомитися у науковій бібліотеці Рівненського державного гуманітарного університету (33028, м. Рівне, вул. Пластова, 31).

Автореферат розіслано 28 серпня 2021 року.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

О. А. Гудовсек

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Розвиток освіти й культури в умовах глобалізації та євроінтеграції зумовлює оновлення парадигми підготовки фахівців галузі «Культура і мистецтво» на основі збереження традицій та кращих практик національної системи освіти і культури, а також досягнення її відповідності поступу інформаційного суспільства та забезпечення якості підготовки фахівців у проєкції зростання темпів науково-технічного прогресу, постійного збільшення обсягів інформації, яку повинен опанувати фахівець. Це детермінує підвищення вимог до якості підготовки фахівців галузі «Культура і мистецтво» на концептуальних засадах, регламентованих законами України «Про освіту» (2017), «Про вищу освіту» (2014), «Про культуру» (2011), Стратегією розвитку сфери інноваційної діяльності на період до 2030 року в умовах глобалізаційних викликів та сталого гармонійного розвитку суспільства, де освіту в галузі культури задекларовано як складну, відкриту до змін, розгалужену систему мистецьких, творчих, культурно-просвітницьких чи народно-аматорських закладів і громадських утворень. На такому тлі постає очевидним, що заклади вищої освіти залишаються поза увагою мистецьких і просвітницьких центрів, попри їхній статус як середовища формування майбутніх фахівців з усіх спеціальностей галузі «Культура і мистецтво».

Перспективним напрямом реформування й загальної, й професійної підготовки фахівців галузі «Культура і мистецтво» є посилення інтеграція інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) в освітній процес їхньої фахової підготовки. Це увиразнює особливе значення розвитку ІКТ-компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво», зважаючи на потребу формування в них уміння послуговуватися сучасними засобами ІКТ для виконання практичних професійних завдань, провадження освітньої та фахової діяльності на якісно високому рівні, оперування відповідними програмними засобами.

З огляду на це окреслюється потреба пошуку та реалізації ефективної моделі методичної системи формування інформаційно-комунікаційно-технологічної компетентності (ІКТ-компетентності) майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво», обґрунтування педагогічних умов і розроблення методики розвитку ІКТ-компетентності шляхом упровадження комплексу заходів із підготовки майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» щодо набуття професійних навичок застосування ІКТ: саме інформаційно-комунікаційна компетентність майбутнього фахівця в галузі «Культура і мистецтво» стає важливою умовою його успішної професійної діяльності, показником потенційних можливостей у сучасному цифровому суспільстві.

Проблема формування ІКТ-компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво», висвітлена у психолого-педагогічній літературі, знайшла відображення в осмисленні широкого кола теоретичних і прикладних питань. Основні підходи до визначення змістового наповнення поняття «професійна компетентність» напрацювали такі вчені, як: Н. Бібік, Л. Білоусова, І. Зязюн, С. Лісова, М. Марусинець, О. Овчарук, Ю. Пелех, О. Пометун, Дж. Равен, Г. Селевко, П. Тадеєв та ін. Підготовку фахівців мистецького напрямку до застосування ІКТ розкривають наукові доробки Л. Гаврилової, Л. Масол,

О. Пономарьової, Т. Потапчук, О. Рудницької, Я. Сверлюка, О. Щолокової, й ін. Інформаційна компетентність слугувала предметом дослідницьких пошуків О. Акулової, М. Бершадського, а інформаційно-комунікаційна компетентність – О. Бігич, В. Бикова, І. Войтовича, Р. Горбатюка, П. Грабовського, А. Гуржія, С. Горобця, А. Добровольської, Н. Євтушенка, Ю. Жука, С. Іванової, Л. Карташової, М. Лапчика, Н. Морзе, В. Назаренка, К. Осадчої, О. Семеніхіної, О. Спіріна, І. Сігетія, Г. Федорук, Є. Хеннера, Л. Чернікової й ін.

Попри вагомість здобутків науковців у вказаній сфері, залишається недостатньо вивченою, а відтак актуальною, проблема формування ІКТ-компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво», підвищення рівня використання ІКТ, а також визначення критеріїв і рівнів сформованості ІКТ-компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» в процесі професійної підготовки. Потребують обґрунтування й педагогічні умови формування ІКТ-компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво».

Посилює перспективність наукового аналізу процесу формування ІКТ-компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» в закладах вищої освіти наявність на сучасному етапі їхнього цифрового й інформаційно-комунікаційного розвитку низки *суперечностей*, зокрема між:

- стрімким розвитком інформаційного суспільства та недостатньою підготовленістю майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» до виконання професійних обов'язків в умовах інформатизації;

- потребою підвищення рівня цифрової грамотності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» і рівнем залучення ІКТ, потрібним для виконання їхніх професійних завдань;

- стандартизацією формування ІКТ-компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» та неналежною розробленістю методики її формування, навчально-методичного та матеріально-технічного забезпечення.

Необхідність нівелювання названих суперечностей, педагогічна важливість проблеми, а також її недостатнє відображення у наукових дослідженнях, відсутність обґрунтованої методичної системи її формування в закладах вищої освіти детермінували вибір теми дисертації **«Формування ІКТ-компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво»**.

Зв'язок дисертаційної роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційна робота є складником комплексного наукового дослідження кафедри інформаційно-комунікаційних технологій та методики викладання інформатики Рівненського державного гуманітарного університету «Удосконалення підготовки майбутніх педагогів до використання інформаційно-комунікаційних технологій в професійній діяльності» (№ 0115U004523). Тему дисертації затверджено Вченою радою Рівненського державного гуманітарного університету (протокол № 2 від 25.02.2016 р.).

Мета дослідження – теоретично обґрунтувати, розробити й експериментально перевірити дієвість моделі формування інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» в закладах вищої освіти.

Поставлена в дисертації мета зумовила вибір основних **завдань**:

1) проаналізувати наукові праці для розкриття сутності ключового поняття дослідження «інформаційно-комунікаційна компетентність майбутнього фахівця галузі «Культура і мистецтво»;

2) схарактеризувати вимоги до формування ІКТ-компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» в закладах вищої освіти згідно з державними стандартами освіти;

3) визначити структуру, критерії, показники та рівні формування ІКТ-компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» в закладах вищої освіти;

4) обґрунтувати модель і педагогічні умови формування ІКТ-компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» в закладах вищої освіти;

5) експериментально перевірити ефективність моделі методичної системи формування ІКТ-компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» шляхом її випробування у практиці роботи закладів вищої освіти.

Об'єкт дослідження – освітній процес підготовки майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» в закладах вищої освіти.

Предмет дослідження – методика формування інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» в закладах вищої освіти.

Методи дослідження. Для виконання поставлених завдань використовували комплекс взаємопов'язаних методів, як-от:

теоретичні – аналіз наукової літератури, нормативно-правової бази, інформаційних ресурсів, державних освітніх стандартів і навчальних планів закладів вищої освіти для розкриття стану розробленості означеної проблеми та вибору напрямів дослідження; узагальнення й систематизації здобутих результатів;

емпіричні – діагностувальні методи: тестування, анкетування, інтерв'ювання, опитування, бесіди; самооцінювання – для визначення стану формування ІКТ-компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво», з'ясування їхніх потреб і мотивів до підвищення її рівня; спостереження – для систематичного виявлення та контролю перебігу процесу формування ІКТ-компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» в закладах вищої освіти; теоретичного моделювання – для побудови моделі методичної системи формування ІКТ-компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» в закладах вищої освіти; педагогічний експеримент – для перевірки ефективності запропонованої моделі методичної системи формування ІКТ-компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво»;

статистичні – методи математичної статистики – для опрацювання результатів педагогічного експерименту в межах виявлення кількісних залежностей між досліджуваними явищами та перевірки достовірності результатів; метод обробки статистичних даних комп'ютерними програмами – для простеження відмінностей показників внутрішньої та зовнішньої мотивації майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» експериментальної групи; метод аналізу графічного подання емпіричних даних – для візуального сприйняття отриманих результатів.

Експериментальна база дослідження. Дослідно-експериментальну роботу виконували у Рівненському державному гуманітарному університеті, Комунальному закладі вищої освіти «Ужгородський інститут культури і мистецтв» Закарпатської обласної ради, Ізмаїльському державному гуманітарному університеті, Кременецькій обласній гуманітарно-педагогічній академії імені Тараса Шевченка, Уманському державному педагогічному університеті імені Павла Тичини.

Наукова новизна дослідження полягає в тому, що:

уперше

– *розроблено й обґрунтовано* структурно-функціональну модель методичної системи формування ІКТ-компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» в закладах вищої освіти;

– *обґрунтовано* педагогічні умови формування ІКТ-компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» в закладах вищої освіти;

– *визначено* критерії, показники та рівні сформованості ІКТ-компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво»;

уточнено поняття дослідження «інформаційно-комунікаційна компетентність майбутнього фахівця в галузі «Культура і мистецтво»;

удосконалено навчально-методичне забезпечення формування ІКТ-компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво»;

набули подальшого розвитку: зміст, форми організації, методи, засоби підготовки майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» в закладах вищої освіти.

Практичне значення результатів дослідження полягає в тому, що розроблено й упроваджено в освітній процес закладів вищої освіти навчально-методичні матеріали, авторські програми курсів («Інформаційно-комунікаційні технології», «Комп'ютерні інформаційні технології в освіті і науці»), методичні рекомендації щодо застосування ІКТ майбутніми фахівцями галузі «Культура і мистецтво»; створено дистанційні курси для підготовки майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво», що забезпечує навчально-методичну підтримку здійснення освітнього процесу засобами ІКТ.

Здобуті результати може бути використано в освітньому процесі закладів вищої та передвищої освіти, у неформальній та інформальній освіті здобувачів освіти.

Основні положення дослідження, навчально-методичні матеріали **впроваджено** в освітній процес підготовки майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» Кременецької обласної гуманітарно-педагогічної академії імені Тараса Шевченка (довідка № 05-16/127 від 04.06.2021 р.), Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини (довідка № 01-06/87 від 10.06.2021 р.), Комунального закладу вищої освіти «Ужгородський інститут культури і мистецтв» Закарпатської обласної ради (довідка № 01-25/255-1 від 11.06.2021 р.), Рівненського державного гуманітарного університету (довідка № 01-12/38 від 16.06.2021 р.), Ізмаїльського державного гуманітарного університету (довідка № 1-4/408 від 25.06.2021 р.).

Апробація результатів дослідження. Основні положення та результати дослідження оприлюднено на *всеукраїнських науково-практичних конференціях:*

«Освіта майбутнього: навчання із задоволенням» (Київ, 2021), «Сучасні освітні технології. Інструменти підвищення якості освіти» (Київ, 2021), «Підготовка педагогів до професійної діяльності в умовах змішаного навчання» (Рівне, 2021), «Прикладні аспекти інформаційного забезпечення та обґрунтування технічних і управлінських рішень» (Рівне, 2021); наукових семінарах у закладах вищої освіти (2017–2021).

Публікації. Результати дослідження опубліковано у 10 наукових і науково-методичних працях, серед яких: 4 відображають основні результати дисертації (з них 1 публікація в зарубіжному періодичному виданні), 2 мають апробаційний характер; 4 додатково розкривають результати дисертації (серед останніх: 1 методичний посібник).

Особистий внесок автора у працях, написаних у співавторстві [10], полягає в збиранні, аналізі та статистичному опрацюванні даних. (0,15 д.а.).

Структура дисертації. Дисертація складається з анотацій, вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Загальний обсяг дисертації складає 235 сторінок друкованого тексту. Обсяг основного тексту викладено на 160 сторінках. Ілюстративний матеріал представлено в 17 таблицях і на 22 рисунках. Список використаних джерел становить 211 найменувань, із яких 17 іноземною мовою. Додатки розміщено на 34 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність і доцільність дисертаційної роботи, висвітлено зв'язок з науковими програмами, планами, темами; визначено мету, завдання, об'єкт і предмет, методи дослідження; розкрито наукову новизну, практичне значення роботи; наведено відомості про апробацію та впровадження результатів дослідження, публікації, означено структуру й обсяг дисертації.

У **першому розділі «Теоретичні засади формування інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» в закладах вищої освіти»** обґрунтовано, що зміни в освіті та культурі, технологіях і соціальних зв'язках постають детермінантами якісного оновлення вимог до підготовки фахівців галузі «Культура і мистецтво», зважаючи на те, що успішна професійна кар'єра апріорі передбачає оперування сучасними ІКТ і виконання нових професійних завдань із їхнім використанням. Науково-технічний та освітній прогрес, який продукує нову техніку та нові освітні технології, вимагає трансформації освітньої парадигми для забезпечення майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» можливістю розвиватися, отримувати різноманітну інформацію, збагачуватися знаннями, ідеями та способами дій для саморозвитку та професійного зростання. З огляду на це ІКТ – компетентність майбутнього фахівця галузі «Культура і мистецтво» є неодмінним складником його професійної компетентності.

У дисертаційній роботі визначено генезис поняття «компетентність» для уточнення сутності ключового поняття дослідження «інформаційно-комунікаційна компетентність майбутнього фахівця в галузі «Культура і мистецтво» за даними аналізу праць українських і зарубіжних учених.

Запропоновано авторське визначення поняття «інформаційно-комунікаційна компетентність майбутнього фахівця в галузі «Культура і мистецтво»» як динамічної особистісної підготовки, що набуває виявів у здатності до використання сучасних засобів ІКТ для виконання навчальних і професійних завдань у галузі; оперування спеціальними програмними засобами для культурно-мистецької освіти; здатності до розвитку власних професійних якостей і морально-етичних цінностей засобами ІКТ.

Проаналізовано державні стандарти освіти спеціальностей галузі «Культура і мистецтво» й укладено переліки загальних, спеціальних (фахових) компетентностей і програмних результатів навчання. З'ясовано, що найбільш розповсюдженими та часто вживаними є: здатність (навички) використання інформаційних і комунікаційних технологій та здатність до пошуку, оброблення й аналізу інформації з різних джерел. Відтак запропоновано уніфікацію таких у кожному стандарті із розрізненням за освітнім рівнем (першим і другим).

Результатом упровадження ІКТ у професійну підготовку майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» й активізації їхньої діяльності визнано: збільшення обсягу засвоєної навчальної інформації; пришвидшення процесу формування знань, умінь і навичок, програмних результатів навчання; зацікавленість в отриманні та продукуванні знань завдяки інноваційним формам і методам навчання.

Проведений аналіз слугував підставою для констатації про важливість і для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, і для другого (магістерського) рівня вищої освіти вміння планувати та реалізовувати мистецькі дослідження і проєкти із застосуванням інформаційно-комунікативних технологій, а також вміння презентувати результати власних наукових досліджень і проєктів. Для цього вирівнювальний курс «Інформаційно-комунікаційні технології» передбачає вивчення відповідного програмного забезпечення, загальної структури презентацій і створення тематичних презентацій за фахом на основі дібраної інформації та рисунків за темою, а на наступних курсах – під час проведення відповідних досліджень і реалізації власних мистецьких проєктів – презентування здобутих результатів. Комплексне застосування засобів проєктного навчання уможливорює посилення ефективності процесу засвоєння знань, його самостійності, що позитивно впливає на практичне впровадження ІКТ.

У другому розділі «Методичні засади формування інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» обґрунтовано потребу проєктування й упровадження методичної системи формування ІКТ-компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво», яка б забезпечувала підготовку до практичного використання інформаційно-комунікаційних технологій у їхній професійній діяльності, здатність і готовність до постійної самоосвіти й самовдосконалення, а також можливість формування ІКТ-компетентності.

Реалізація першої стадії створення методичної системи формування ІКТ-компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» охоплювала вдосконалення освітньої компоненти «Інформаційно-комунікаційні технології», яку студенти мистецьких спеціальностей опановують на I курсах, шляхом внесення до неї змін з огляду на наявність у першокурсників достатнього рівня розвитку

комп'ютерної грамотності, сформованої під час вивчення шкільного курсу інформатики; а також подальший розвиток освітньої компоненти «Комп'ютерні інформаційні технології в освіті і науці» для другого (магістерського) рівня внаслідок упровадження методу проєктів у лабораторний практикум.

Розглянуто особливості формування ІКТ-компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» у межах кожної групи методів навчання (за характером діяльності учасників освітнього процесу), як-от: пояснювально-ілюстративні; репродуктивні; проблемний виклад навчального матеріалу; частково-пошукові; дослідницькі й організаційні форми проведення занять: *колективна, парна або групова діяльність* із використання ІКТ у комп'ютерному класі, предметному кабінеті за наявності мультимедійного обладнання; on-line заняття; віртуальна екскурсія; Інтернет-проєкт; *індивідуальна діяльність* студентів із використанням ІКТ (дистанційне навчання; використання on-line конференцій, форумів, чатів).

З огляду на те, що сучасний фахівець царини «Культура і мистецтво» – згідно з вимогами державних стандартів – зобов'язаний вільно орієнтуватися в інформаційному освітньому середовищі, послуговуватися технологічними й інформаційно-комунікаційними прийомами професійної діяльності та навичками їхнього застосування для виконання практичних завдань, уміти оперувати для цього відповідними до завдань програмними засобами, окреслюється потреба пошуку та реалізації ефективної моделі розвитку ІКТ-компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво», обґрунтування педагогічних умов і розроблення методики розвитку їхньої ІКТ-компетентності шляхом упровадження комплексу заходів із підготовки майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» щодо набуття професійних навичок застосування ІКТ, які в сукупності витворюють методичну систему.

На основі аналізу праць науковців методичною системою називаємо сукупність взаємопов'язаних і взаємозумовлених блоків (цільового, аналітико-діагностувального, змістово-операційного, результативно-оцінювального), спрямовану на підвищення рівня сформованості ІКТ-компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво». До найважливіших етапів її проєктування належать: виявлення найбільш значущих компонент системи (підсистем) та їхніх взаємозв'язків; безпосереднє проєктування кожної з компонент системи; експериментальна апробація розробленої методичної системи та її коригування залежно від проміжних результатів.

Підґрунтям моделі методичної системи формування ІКТ-компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» обрано такі дидактичні принципи: принцип наступності і неперервності навчання; принцип доповнюваності; принцип зв'язку теорії з практикою; принцип застосування засобів наочності у навчанні; принцип міцності опанування ІКТ-компетентності, які загалом забезпечують фундамент **цільового блоку**. **Аналітико-діагностувальний блок** присутній для визначення початкового рівня ІКТ-компетентності майбутніх фахівців зі спеціальностей галузі «Культура і мистецтво»: останні вступають на навчання з різних закладів освіти, тож мають різний рівень роботи з комп'ютерною технікою.

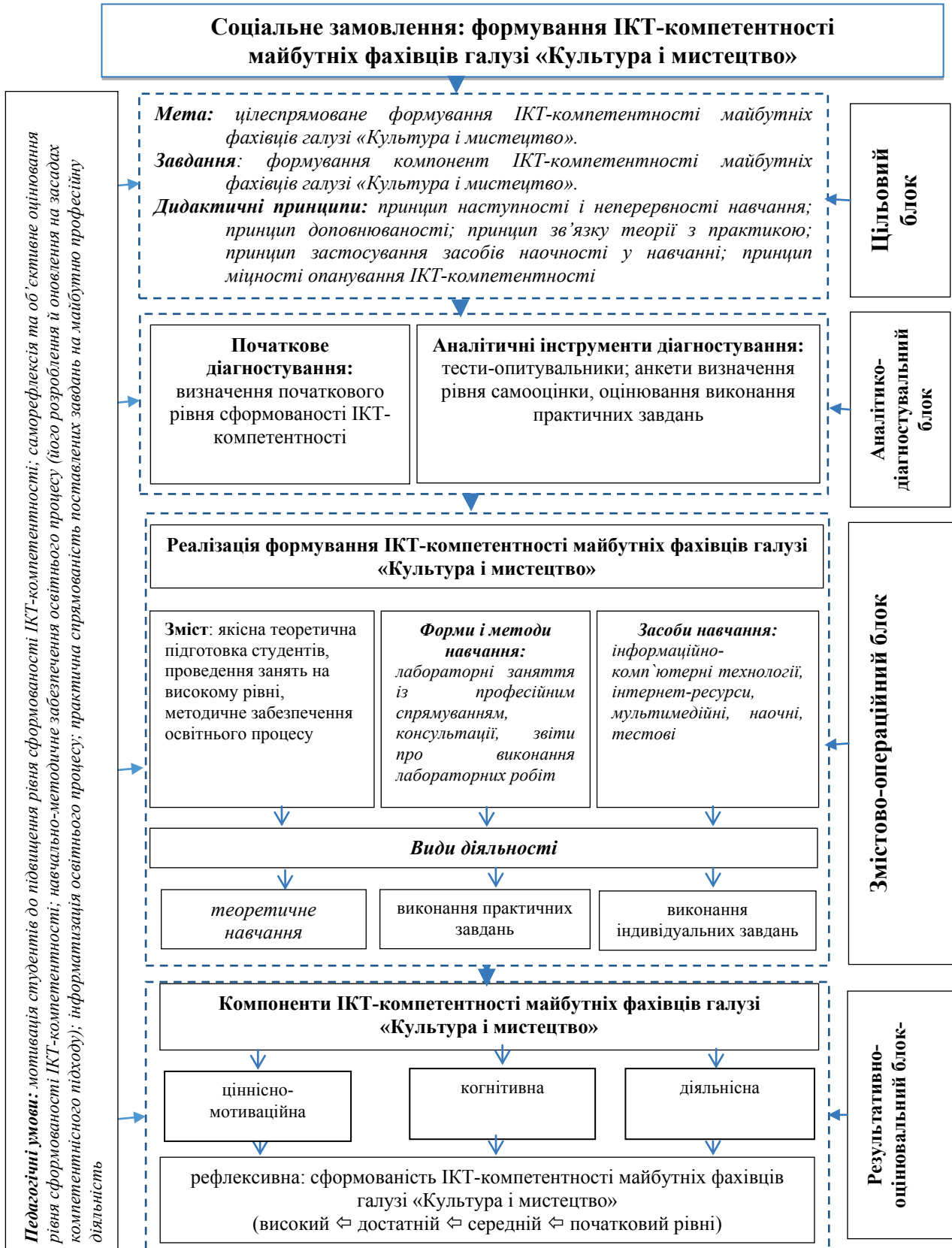

Рис. 1. Структурно-функціональна модель методичної системи формування ІКТ-компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво»

Змістово-операційний блок постає орієнтовною схемою діяльності викладача з розроблення й упровадження форм, методів і засобів формування професійної компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво»; традиційних і інноваційних методів навчання; використання засобів навчання на засадах інтегральної єдності інформаційно-комунікаційних і педагогічних технологій. **Результативно-оцінювальний блок** відображає успішність функціонування пропонованої структурно-процесуальної моделі та пов'язаний із прогнозуванням очікуваного результату і його оцінюванням.

Розроблена модель формування професійної компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» є процесуальною (рис. 1). Об'єкт моделі формування професійної компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» – ІКТ-компетентність – підлягає формуванню за основними її компонентами на ґрунті системи практичної підготовки в умовах освітнього процесу. Важливо, що об'єкт нерозривно пов'язаний з його носієм, а саме суб'єктом – студентом, який, провадячи навчальну та самостійну діяльність, реалізує її функції, чим формує компоненти ІКТ-компетентності.

У проєкції виокремлених блоків визначено **педагогічні умови** й описано методику їхньої реалізації, серед таких: мотивація студентів до підвищення рівня сформованості ІКТ-компетентності; саморефлексія й об'єктивне оцінювання рівня сформованості ІКТ-компетентності; навчально-методичне забезпечення освітнього процесу (його розроблення й оновлення на засадах компетентнісного підходу); інформатизація освітнього процесу; практична спрямованість поставлених завдань на майбутню професійну діяльність.

У ході дослідження встановлено, що сформована за час навчання в закладі вищої освіти структура мотивів здобувача вищої освіти стає базисом професійної мотивації майбутнього фахівця, а це надає розвитку «позитивних» навчальних мотивів значення неодмінного складника успішної підготовки в освітньому закладі. Те, що учасники експерименту підкреслювали більший вплив зовнішньої позитивної мотивації, варто вважати доказом усвідомлення майбутніми фахівцями галузі «Культура і мистецтво» доцільності змін у значущості впровадження інформаційних технологій для розвитку інформаційно-комунікаційної компетентності, про що дає підстави стверджувати збільшення коефіцієнта впливовості внутрішньої мотивації.

Результати освітнього процесу зумовлює дія різних зовнішніх і внутрішніх (зміни у навчальних планах, забезпечення інформаційними ресурсами та засобами навчання, застосування сучасних методик і технологій навчання), а також суб'єктивних (кадровий склад педагогічних працівників і рівень попередньої підготовленості студентів) чинників. Для підвищення мотивації студентів до систематичної активної роботи впродовж семестру, зокрема під час виконання та захисту лабораторних робіт, практикували накопичувальну (акумулятивну) систему оцінювання під час поточного контролю знань шляхом тестування, що припускало під час захисту однієї лабораторної роботи постановку студентові по 30–50 запитань, на противагу звичайному опитуванню, що уможливило постановку 3–4 запитань (ідеться про більш швидке й об'єктивне оцінювання знань студентів).

Реалізація авторської моделі методичної системи формування ІКТ-компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» передбачала розроблення програми та навчально-методичних контентів дисциплін «Інформаційно-комунікаційні технології» та «Комп'ютерні інформаційні технології в освіті і науці», які внесено до навчальних планів закладів вищої освіти для підготовки майбутніх фахівців усіх мистецьких спеціальностей, зазвичай, на першому курсі (бакалаврату та магістратури відповідно). В ході дослідження виявилось очевидним, що студенти, які розібрали приклади виконання завдань, викладені на відкритих ресурсах (YouTube, Prometheus, Coursera), краще впоралися із лабораторними роботами та мають значно вищі показники, встигають зробити набагато більше за той самий час, що й інші. Підсумкову перевірку рівня сформованості ІКТ-компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» проводили у формі заліків, за результатами анкетування, тестування, поточної та підсумкової перевірки знань і практичних умінь.

У третьому розділі **«Експериментальна перевірка ефективності впровадження методичної системи формування інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво»** розкрито етапність виконання завдань дослідження та його результати.

На *першому етапі* (2016–2017 рр.) – *пошуково-теоретичному* – розкрито стан проблеми на сучасному етапі, проаналізовано літературу (психологічну, педагогічну, методичну) з проблематики дослідження, розглянуто освітні інформаційні ресурси та педагогічні програмні засоби для навчання майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво»; проведено опитування та визначено рівень інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво». Результати пошуково-теоретичного етапу педагогічного експерименту дали підстави стверджувати, що система підготовки майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» функціонує за традиційними підходами до вивчення інформаційно-комунікаційних технологій, де пріоритетними завданнями залишаються такі, як: надання певної сукупності знань, формування вмінь і навичок у межах базового набору офісних програм із викладом здебільшого як вирівнювального курсу «комп'ютерної грамотності».

На *другому етапі* (2017–2020 рр.) – *дослідно-експериментальному* – розроблено модель формування інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво»; організовано проведення констатувального й формувального етапів експериментального дослідження та перевірку ефективності педагогічних умов і підходів до формування інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» в освітньому процесі; укладено навчально-методичні матеріали. Метою проведення дослідно-експериментального етапу експерименту вважали впровадження авторської моделі з дотриманням запропонованих у другому розділі педагогічних умов формування ІКТ-компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво». Теоретичне обґрунтування мети й завдань цього етапу експерименту уможливило розроблення стратегії побудови методики формування ІКТ-компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво». Спрямованість дослідно-експериментальної роботи на підвищення

рівня ІКТ-компетентності сприяло виокремленню спектра основних напрямів підготовки майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» щодо інформатизації їхньої діяльності для успішного формування ІКТ-компетентності, як-от: попередня теоретична підготовка, активна робота на лабораторних заняттях, організація самостійної діяльності, захист виконаних завдань.

На *третьому етапі* (2020–2021 рр.) – *узагальнювально-корекційному* – продовжено експериментальне навчання; проведено експериментальні зрізи для визначення ефективності запропонованої моделі формування інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво»; статистично опрацьовано здобуті результати.

Дослідно-експериментальну роботу проводили на базі Рівненського державного гуманітарного університету, Комунального закладу вищої освіти «Ужгородський інститут культури і мистецтв» Закарпатської обласної ради, Ізмаїльського державного гуманітарного університету, Кременецької обласної гуманітарно-педагогічної академії імені Тараса Шевченка, Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини. Загалом у експерименті взяло участь 402 майбутні фахівці галузі «Культура і мистецтво» (з них у контрольних групах – 205 осіб, в експериментальних – 197 осіб). Вибір груп зумовлювали вимоги до однорідності контрольних та експериментальних груп, що забезпечували шляхом оцінювання рівня інформаційно-комунікаційної компетентності під час початкового діагностування в межах допустимої статистичної похибки. У контрольних групах навчання організували за традиційними методиками, в експериментальних групах застосовували авторську методику, зорієнтовану на формування ІКТ-компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво».

Під час експерименту діагностування передбачало врахування компонентного складу формування ІКТ-компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» (ціннісно-мотиваційної, когнітивної, діяльнісної, рефлексивної) у проєкції розроблених критеріїв, показників і рівнів: високого, достатнього, середнього, початкового.

На кожному етапі дослідження практикували використання різноманітних психолого-педагогічних тестів, анкет, опитувальників, тестів та індивідуальних завдань із дисциплін «Інформаційно-комунікаційні технології» та «Комп'ютерні інформаційні технології в освіті і науці»; спостереження за діяльністю майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво», поточне та підсумкове оцінювання, самооцінювання, представлення результатів виконання проєктів. Динаміку якісних змін установлювали шляхом порівняльного аналізу результатів початкового та підсумкового контролю стану сформованості ІКТ-компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво».

Узагальнені результати формування ІКТ-компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» подано в табл. 1, де В – високий рівень; Д – достатній рівень, С – середній рівень; П – початковий рівень інформаційно-комунікаційної компетентності студентів експериментальної та контрольної груп до експерименту та після нього за компонентами: ціннісно-мотиваційною, когнітивною, діяльнісною та рефлексивною, їхнім середнім значенням.

**Узагальнені показники динаміки формування ІКТ-компетентності
майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво»**

Компоненти ІКТ-компетентності	Кількість майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво», у %															
	початок експерименту								кінець експерименту							
	КГ				ЕГ				КГ				ЕГ			
	рівні ІКТ-компетентності				рівні ІКТ-компетентності				рівні ІКТ-компетентності				рівні ІКТ-компетентності			
	В	Д	С	П	В	Д	С	П	В	Д	С	П	В	Д	С	П
ціннісно-мотиваційна	15,6	37,1	33,7	13,7	17,8	36,5	33,5	12,2	17,6	39,0	32,2	11,2	26,9	44,2	24,4	4,6
когнітивна	16,6	30,2	43,9	9,3	17,8	25,4	49,7	7,1	17,6	37,6	33,7	11,2	26,9	44,2	22,8	6,1
діяльнісна	9,3	31,2	27,8	31,7	12,2	31,0	25,4	31,5	11,2	36,1	27,3	25,4	18,8	48,7	18,3	14,2
рефлексивна	11,2	27,3	41,0	20,5	11,2	25,9	43,7	19,3	12,7	33,7	36,1	17,6	20,3	39,6	26,9	13,2
Середнє значення	13,2	31,5	36,6	18,8	14,7	29,7	38,1	17,5	14,8	36,6	32,3	16,3	23,2	44,2	23,1	9,5

На рис. 2 у візуальній формі подано основні результати констатувального та формувального етапів дослідження.

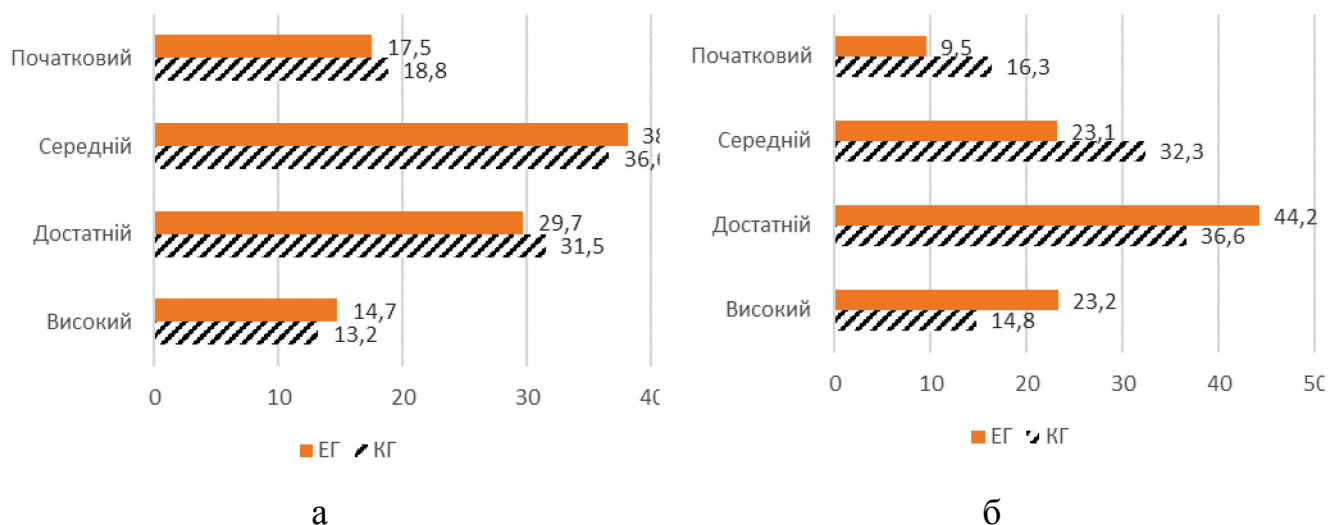

Рис. 2. Узагальнені результати констатувального (а) та формувального (б) етапів вимірювання рівня ІКТ-компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» (у %)

За результатами обчислень для експериментальної групи значення критерію $\chi^2(21,5)$ більше за відповідне граничне значення критерію $\chi_{кр.}^2 = 7,8$ ($\chi_{емп.}^2 > \chi_{кр.}^2$). Тобто з вірогідністю помилки не більше як 5 % ($\rho \leq 0,05$) можна стверджувати, що внаслідок застосування розробленої моделі методичної системи формування ІКТ-компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» в експериментальних групах відбулися статистично значущі зміни. Обчислене значення критерію χ^2 для контрольних груп 1,8 виявилось меншим за відповідне граничне значення 7,8 ($\chi_{емп.}^2 < \chi_{кр.}^2$). Зміни в рівнях формування ІКТ-

компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» контрольних груп, що відбулися впродовж формувального експерименту, не є статистично значущими з вірогідністю помилки не більше як 5 %.

Це дає підстави констатувати, що важливим підсумком експериментального дослідження є підтвердження ефективності розробленої моделі формування інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» в закладах вищої освіти та якісного впливу обґрунтованих педагогічних умов на розвиток ІКТ-компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво».

ВИСНОВКИ

У дисертаційній роботі теоретично узагальнено та практично розв'язано актуальну наукову проблему формування інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво», що уможлиблює формулювання таких висновків:

1. Аналіз нормативних і психолого-педагогічних праць українських і зарубіжних дослідників дав змогу описати стан вивченості проблеми формування інформаційно-комунікаційної компетентності (ІКТ-компетентності) майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» в закладах вищої освіти. На основі систематизації досвіду роботи низки університетів постає очевидним розроблення в сучасних закладах вищої освіти оновлених підходів до професійної підготовки майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво», що супроводжується вимогою перегляду форм, методів, змісту та технологій формування їхньої ІКТ-компетентності.

Запропоновано авторське визначення ключового поняття дослідження, тому *інформаційно-комунікаційною компетентністю майбутнього фахівця галузі «Культура і мистецтво»* названо його динамічну особистісну підготовку, що набуває вияву в здатності до використання сучасних засобів ІКТ для виконання навчальних і професійних завдань у галузі; оперування спеціальними програмними засобами для культурно-мистецької освіти; здатність до розвитку власних професійних якостей і морально-етичних цінностей засобами ІКТ.

2. З'ясовано, що найбільш значущі вимоги до формування ІКТ-компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» зумовлені соціальним замовленням і низкою міжнародних і українських нормативних документів, що окреслюють потреби ринку праці в сучасних фахівцях галузі «Культура і мистецтво», підготовлених до професійної діяльності із застосуванням ІКТ. У ході опрацювання державних стандартів освіти спеціальностей галузі «Культура і мистецтво» укладено переліки загальних, спеціальних (фахових) компетентностей і програмних результатів навчання, що стосуються ІКТ, і встановлено, що найбільш розповсюдженими та часто вживаними є: здатність (навички) використання інформаційних і комунікаційних технологій та здатність до пошуку, оброблення й аналізу інформації з різних джерел. Унаслідок порівняльного аналізу запропоновано унормувати підхід до формування ІКТ-компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» шляхом оптимізації формулювання й власне ІКТ-компетентності, й

відповідних їй програмних результатів навчання. Встановлено, що і для першого (бакалаврського), і для другого (магістерського) рівнів вищої освіти важливими є вміння планувати та реалізовувати мистецькі дослідження і проекти із залученням інформаційно-комунікативних технологій, а також уміння презентувати результати власних наукових досліджень і проектів. Це детермінувало внесення коректив у тематичне планування та змістове наповнення навчально-методичного забезпечення нормативних дисциплін «Інформаційно-комунікаційні технології» та «Комп'ютерні інформаційні технології в освіті і науці».

3. Результати теоретичного узагальнення уможливили опис структури ІКТ-компетентності в інтегративній єдності компонент: когнітивної (теоретичне знання поняттєвого апарату; рівень знань; уміння визначати взаємозв'язок здобутих знань із майбутньою професійною діяльністю; повнота, чіткість, логічність відповідей на запитання), ціннісно-мотиваційної (наявність у майбутніх фахівців стійких професійних мотивів, особистісних цінностей, суспільно орієнтованих і професійно спрямованих якостей), діяльнісної (рівень опанування прикладних умінь і навичок), рефлексивної (об'єктивне самооцінювання рівня власних досягнень, орієнтація майбутніх фахівців на професійне самовдосконалення), сформованість яких дала змогу виокремити критерії та відповідні їм показники розвитку, рівні сформованості ІКТ-компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» (початковий, середній, достатній, високий). Рівень сформованості ІКТ-компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» оцінено з умовою збереження можливості набуття кожною з компонент (ціннісно-мотиваційна, когнітивна, діяльнісна, рефлексивна) будь-якого зі значень, як-от: високий, достатній, середній, початковий, за усередненим показником.

4. На ґрунті осмислення праць науковців розкрито сутність методичної системи, що складається із взаємопов'язаних і взаємозумовлених блоків (цільового, аналітико-діагностувального, змістово-операційного, результативно-оцінювального). Базисом моделі методичної системи формування ІКТ-компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» обрано такі дидактичні принципи: принцип наступності і неперервності навчання; принцип доповнюваності; принцип зв'язку теорії з практикою; принцип застосування засобів наочності у навчанні; принцип міцності опанування ІКТ-компетентності, які в сукупності забезпечують фундамент цільового блоку для успішної реалізації наступних складників. Аналітико-діагностувальний передбачає визначення початкового рівня ІКТ-компетентності майбутніх фахівців різних спеціальностей галузі «Культура і мистецтво» (через вступ на навчання із різних закладів освіти мають різний рівень і теоретичних знань, і практичних умінь роботи з комп'ютерною технікою); змістово-операційний блок – орієнтовну схему діяльності викладача з розроблення й упровадження форм, методів і засобів формування професійної компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво», традиційних і інноваційних методів навчання, реалізацію засобів навчання на засадах інтегральної єдності інформаційно-комунікаційних і педагогічних технологій; результативно-оцінювальний блок – успішність

функціонування пропонованої структурно-процесуальної моделі та пов'язаний із прогнозуванням очікуваного результату.

Відповідно до виокремлених блоків визначено педагогічні умови та методику їхньої реалізації, як-от: мотивація студентів до підвищення рівня сформованості ІКТ-компетентності; саморефлексія й об'єктивне оцінювання рівня сформованості ІКТ-компетентності; навчально-методичне забезпечення освітнього процесу (його розроблення й оновлення на засадах компетентнісного підходу); інформатизація освітнього процесу; практична спрямованість поставлених завдань на майбутню професійну діяльність.

5. Розроблено й експериментально перевірено ефективність реалізації моделі методичної системи формування ІКТ-компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» з дотриманням організаційно-педагогічних умов. Аналіз результатів експериментального впровадження моделі методичної системи формування ІКТ-компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» довів її ефективність і дієвість: показники студентів експериментальних груп стали вищими порівняно з відповідними показниками контрольних груп на статистично значущому рівні, що підтверджено обчисленим значенням критерію Пірсона χ^2 .

Отже, експериментальне дослідження слугує переконливим підтвердженням ефективності розробленої в дисертації моделі формування інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» в закладах вищої освіти та якісного впливу обґрунтованих педагогічних умов на такий процес.

Проведене дослідження не вичерпує всієї повноти проблем формування інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво». Перспективу подальших наукових пошуків убачаємо у подальшій реалізації змішаної форми навчання під час підготовки фахівців, удосконаленні підготовки майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» до професійної діяльності засобами ІКТ у ході вивчення фахових дисциплін.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Наукові праці, які відображають основні результати дисертації

1. Апшай Ф. В. Формування ІКТ-компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво». *Вісник Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького*. Випуск 2. 2021. Черкаси, ЧНУ С. 105–111. Серія: Педагогічні науки.

2. Апшай Ф. В. Моделювання методичної системи формування ІКТ-компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво». *Професіоналізм педагога: теоретичні й методичні аспекти*: збірник наукових праць / ДВНЗ «ДДПУ»; гол. ред. проф. Л. Г. Гаврілова. Слов'янськ: ДДПУ, 2021. Вип. 14. (Ч. 2). С. 167–176.

3. Апшай Ф. В. Концептуальні підходи до реалізації проєктного навчання в підготовці майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво». *Педагогічний альманах*: збірник наукових праць / редкол. В. В. Кузьменко (голова) та ін.

Херсон: КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти», 2021. Випуск 47. С. 96–102.

4. Apshay F. Increasing the motivation of future professionals in the culture and arts industry to use in formation technologies in professions activity. *Pedagogy and Psychology of Sport*. 2021. № 7(1). P. 174–183. eISSN 2450-6605.

Опубліковані праці апробаційного характеру

5. Апшай Ф. В. Засоби формування ІКТ-компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво». *Підготовка педагогів до професійної діяльності в умовах змішаного навчання*: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції. Рівне: РВВ РДГУ, 2021. С. 8–9.

6. Апшай Ф. В. Аналіз стандартів підготовки фахівців галузі «Культура і мистецтво» щодо формування їхньої ІКТ-компетентності. *Прикладні аспекти інформаційного забезпечення та обґрунтування технічних і управлінських рішень*: матеріали IV Всеукраїнської науково-практичної конференції здобувачів вищої освіти та молодих науковців. Рівне: РВВ РДГУ, 2021. С. 7-9

Публікації, які додатково відображають результати дослідження

7. Апшай Ф. В. Комп'ютерні інформаційні технології в професійній діяльності фахівців галузі «Культура і мистецтво». Рівне: РВВ РДГУ, 2020. 56 с.

8. Апшай Ф. В. Виборче право у суб'єктивному змісті. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія: Право / гол. ред. Ю. М. Бисага. Ужгород: Видавничий дім «Гельветика», 2012. Вип. 20. Ч. 1. Т. 1. С. 125–127.

9. Апшай Ф. В. Поняття виборчого права: окремі аспекти. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія: Право. Випуск 18. 2012. С. 30–31.

10. Апшай, Ф.В., Халак О.В. Аналіз правових засад безпеки життєдіяльності. *ScienceRise: Juridical Science*, 2021. (1(15)), С. 4–7.

АНОТАЦІЇ

Апшай Ф. В. Формування ІКТ-компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво». – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти. Рівненський державний гуманітарний університет. Рівне, 2021.

У дисертації проаналізовано стан розробленості проблеми формування інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» в закладах вищої освіти, розглянуто поняттєвий апарат дослідження, представлено перелік загальних і спеціальних (фахових) компетентностей, програмних результатів навчання, що стосуються ІКТ.

Описано структуру ІКТ-компетентності в інтегративній єдності компонентів – когнітивного, ціннісно-мотиваційного, діяльнісного, рефлексивного, наявність яких дала змогу визначити критерії та відповідні їм показники розвитку, рівні сформованості ІКТ-компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» (початковий, середній, достатній, високий).

Побудовано проєкт моделі методичної системи формування ІКТ-компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво» зі взаємозумовлених блоків (цільового, аналітико-діагностувального, змістово-операційного, результативно-оцінювального), запропоновано педагогічні умови та методику реалізації моделі.

Експериментально перевірено ефективність упровадження моделі методичної системи формування ІКТ-компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво», організаційно-педагогічних умов і зв'язків між ними, що підтверджено обчисленим значенням критерію Пірсона χ^2 .

Ключові слова: інформаційно-комунікаційна компетентність майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво»; програмні результати навчання; компоненти ІКТ-компетентності; критерії, показники, рівні сформованості ІКТ-компетентності; модель методичної системи формування ІКТ-компетентності майбутніх фахівців галузі «Культура і мистецтво»; педагогічні умови, освітній процес, заклад вищої освіти.

Апшай Ф. В. Формирование ИКТ-компетентности будущих специалистов отрасли «Культура и искусство». – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.04 – теория и методика профессионального образования. Ривненский государственный гуманитарный университет. Ривне, 2021.

В диссертации проанализированы исследования проблемы формирования информационно-коммуникационной компетентности будущих специалистов отрасли «Культура и искусство» в учреждениях высшего образования, рассмотрен понятийный аппарат исследования, представлен перечень общих и специальных (профессиональных) компетентностей и программных результатов обучения, имеющих отношение к ИКТ.

Осуществлено описание структуры ИКТ-компетентности в виде взаимосвязанных компонентов: когнитивного, ценностно-мотивационного, деятельностного, рефлексивного, сформированность которых позволила определить критерии и соответствующие им показатели развития, уровни сформированности ИКТ-компетентности будущих специалистов отрасли «Культура и искусство» (начальный, средний, достаточный, высокий).

Построено проект модели методической системы формирования ИКТ-компетентности будущих специалистов отрасли «Культура и искусство» из взаимосвязанных блоков (целевого, аналитико-диагностирующего, содержательно-операционного, результативно-оценочного), определены педагогические условия и методика реализации модели.

Экспериментально проверена эффективность внедрения модели методической системы формирования ИКТ-компетентности будущих специалистов отрасли «Культура и искусство», организационно-педагогических условий и связей между ними, что подтверждается вычисленным значением критерия Пірсона χ^2 .

Ключевые слова: информационно-коммуникационная компетентность будущих специалистов отрасли «Культура и искусство»; программные

результаты обучения; компоненты ИКТ-компетентности; критерии, показатели, уровни сформированности ИКТ-компетентности; модель методической системы формирования ИКТ-компетентности будущих специалистов отрасли «Культура и искусство»; педагогические условия, образовательный процесс, учреждение высшего образования.

Apshay F.V. Formation of ICT competence of future specialists of the "Culture and Art". – Manuscript.

The dissertation on acquisition of a scientific degree of the candidate of pedagogical sciences on a specialty 13.00.04 - the theory and a technique of professional education. Rivne State University for the Humanities. Rivne, 2021.

The dissertation analyzes the state of development of the problem of formation of information and communication competence of future specialists in the "Culture and Art" in higher education institutions, defines the conceptual apparatus. During the analysis of state standards of education in the specialty of "Culture and Art" were identified lists of general and special (professional) competencies and program learning outcomes related with ICT and found that the most common and frequently used are: the ability to use information and communication technologies and the ability to search, process and analyze information from various sources. Based on this, the lists of general and special (professional) competencies and program learning outcomes related to ICT are determined and it is proposed to standardize the approach to formulating ICT competence of future specialists of the specialty of "Culture and Art" and related program learning outcomes.

It was found that the main requirements for the formation of information and communication competence (ICT competence) of future specialists of the specialty of "Culture and Art" are the social order and a number of international and Ukrainian normative documents outlining the needs of the labor market in modern specialists of the specialty of "Culture and Art", prepared for professional activities using ICT. The review included an analysis, both for the first (bachelor's) level of higher education and for the second (master's) level, the ability to plan and implement art research and projects using information and communication technologies, as well as the ability to present the results of their own research and projects are important. To this end, adjustments have been made to the thematic planning, content filling and educational-methodological support of the normative disciplines "Information and Communication Technologies" and "Computer Information Technologies in Education and Science".

The author's definition of the key concept of the research is offered. Thus, under the information and communication competence of the future specialist in "Culture and Art" we understand his dynamic personal training, which is manifested in the ability to use modern ICT tools to solve educational and professional problems of the industry; possession of special software for cultural and artistic education; ability to develop their professional qualities and moral-ethical values through ICT.

The structure of ICT competence in the integrative unity of components is described: cognitive (theoretical mastery of the conceptual apparatus; level of knowledge; ability to determine the interconnection of acquired knowledge with future professional activity; completeness, clarity, logic of answers to questions); value-

motivational (the presence of future professionals of stable professional motives, personal values, socially oriented and professionally oriented qualities); activity (level of mastering applied skills); reflexive (objective self-assessment of the level of their achievements, orientation of future specialists on professional self-improvement), the formation of which allowed to determine the criteria and corresponding indicators of development, levels of ICT competence of future specialists in "Culture and Art" (initial, secondary, sufficient, high).

The essence of the methodical system consisting of interconnected and interdependent blocks (target, analytical-diagnostic, content-operational, result-evaluation), stages of its design are established: the main components of the system (subsystems) and their interrelations are revealed; direct design of each of the system components was carried out; the experimental approbation of the developed methodical system and its adjustment depending on intermediate results is realized. The model of the methodical system of formation of ICT competence of future specialists in "Culture and Art" is based on the following didactic principles: the principle of continuity; the principle of complementarity; the principle of connection of theory with practice; the principle of application of visual aids in teaching; the principle of strength of mastering ICT competence, which together provide the basis of the target unit for the successful implementation of the following components. Analytical and diagnostic unit is needed to determine the entry level of ICT competence of future professionals in various specialties in "Culture and Art", because they enter training from different educational institutions and have different levels of theoretical knowledge and practical skills in the use of computer technology. The content-operational block is an approximate scheme of the teacher's activity on the development and implementation of forms, methods and means of forming the professional competence of future specialists in "Culture and Art"; traditional and innovative teaching methods; use of teaching aids on the basis of integrated unity of information-communication and pedagogical technologies. The result-evaluation block reflects the success of the proposed structural-procedural model and is related to the prediction of the expected result.

The pedagogical conditions and methodology of their implementation are determined: motivation of students to increase the level of ICT competence formation; self-reflection and objective assessment of the level of ICT competence formation; educational and methodological support of the educational process (its development and updating on the basis of the competence approach); informatization of the educational process; practical orientation of the set tasks for future professional activity.

The effectiveness of the implementation of the model of the methodical system of formation of ICT competence of future specialists in "Culture and Art", organizational and pedagogical conditions and connections between them have been experimentally confirmed. Analysis of the results of experimental implementation of the model of methodical system of formation of ICT competence of future specialists in "Culture and Art" showed its effectiveness and efficiency: the indicators of the students of the experimental groups increased relative to the control groups at a statistically significant level, which is confirmed by the calculated value of the Pearson criterion χ^2 .

Key words: information and communication competence of future specialists of the specialty in "Culture and Art"; program learning outcomes; components of ICT competence; criteria, indicators, levels of ICT competence formation; model of methodical system of formation of ICT competence of future specialists in "Culture and Art"; experiment, pedagogical conditions, educational process, institution of higher education.

Підписано до друку 27.08.2021 р. Формат 60x84 1/16.
Папір офсет. Гарнітура «Times». Друк офсет.
Ум. друк. арк. 2,09. Обл.-вид. арк. 1,9. Наклад 100 пр. Зам. 97.
Друкарня видавництва «Волинські обереги».
33028 м. Рівне, вул. 16 Липня, 38; тел./факс: (0362) 62-03-97.

Свідоцтво про внесення до Державного реєстру суб'єкта
видавничої справи ДК № 270 від 07.12.2000 р.
33028 м. Рівне, вул. 16 Липня, 38; тел./факс: (0362) 62-03-97.